

Bạn đọc thân mến! Với nhiều người theo dõi báo chí truyền thông trong thời gian gần đây đều thấy tháng 3 đi qua cùng rất nhiều bài viết liên quan các hoạt động về bình đẳng giới, phụ nữ tham chính. Khi cộng đồng mạng xã hội còn quan tâm và thảo luận khá sôi nổi về bình đẳng giới thì một chủ đề nữa lại được tung ra ở khía cạnh bình đẳng giới trong gia đình. Trong bản tin này, chúng tôi xin nói tới bình đẳng giới trong gia đình qua hai phần:

1. Bàn về câu chuyện bình đẳng xung quanh câu nói của nhà văn Trang Hạ
2. Rà soát nhạy cảm giới thông qua bài viết về phụ nữ làm lãnh đạo

Trong thời đại công nghệ, khi các nguồn thông tin được đồng đảo các độc giả biết tới phần lớn là từ các trang báo mạng, các trang thông tin điện tử, việc truyền thông qua mạng và mạng xã hội có thể gây tác động khá lớn tới cộng đồng. Có một sự liên kết chặt chẽ giữa cộng đồng mạng xã hội và các trang truyền thông chính thức khi các trang báo chính thức là kênh đưa tin, phản ánh mọi hiện tượng, sự kiện trong cả xã hội thực và cả xã hội ảo. Do đó, những thảo luận sôi nổi trên mạng xã hội cũng là một nguồn để giới báo chí có thể sử dụng, và nếu khai thác đúng cách, báo chí có thể giúp định hướng dư luận xã hội, xây dựng được những giá trị mới tốt đẹp. Liên quan tới câu nói của nhà văn Trang Hạ đã gây xôn xao cộng đồng mạng, các trang báo điện tử nhân đó cũng tham gia và đăng nhiều bài viết. Vậy các bài truyền thông đó đã thực sự mang lại những giá trị mới? Chúng ta cùng tìm hiểu dưới đây:

I - BÌNH ĐẲNG GIỚI THỰC SỰ HAY CHỈ LÀ TRẬN CHIẾN TRÊN MẠNG XÃ HỘI

Trong bài phát biểu của mình nhân khởi động chiến dịch “Heforshe” toàn cầu, một chiến dịch kêu gọi đàn ông hành động vì phụ nữ, Emma Watson, đại sứ thiện chí của cơ quan Phụ nữ Liên Hiệp Quốc đã

bày tỏ: “Tôi đã được bổ nhiệm cách đây sáu tháng. Và càng nói về nữ quyền, tôi càng cảm thấy điều này thường xuyên bị đánh đồng với sự căm ghét nam giới. Điều đó chắc chắn cần phải dừng lại. Nữ quyền

được định nghĩa là sự bình đẳng về quyền và cơ hội giữa nam giới và nữ giới. Đó là lý thuyết về sự bình đẳng trong các quyền về chính trị, kinh tế, bình đẳng xã hội giữa các giới tính.”

Những ai làm về bình đẳng giới đều hiểu đấu tranh cho bình đẳng giới là nhằm đem lại lợi ích cho cả hai giới, và chỉ có như vậy thì các phong trào, các hoạt động mới kêu gọi được sự hưởng ứng và tham gia tích cực từ phía cộng đồng. Tuy nhiên, làm thế nào để xã hội hiểu rằng các hoạt động như kêu gọi nam giới chia sẻ việc nhà, ngăn chặn các hành động bạo lực đối với phụ nữ và kêu gọi phụ nữ tham chính nhiều hơn không có nghĩa là biến nam giới trở thành phe yếu thế, tước mất quyền của nam giới, hay ghét bỏ họ? Điều này phụ thuộc rất nhiều vào cách truyền thông và các nhà báo đang hành động vì bình đẳng giới.

Thưa các bạn đồng nghiệp, mới đây, câu nói từ 2 năm trước của nhà văn Trang Hạ “Đàn ông về nhà chỉ ăn, tắm, ngủ khác gì con lợn” lại làm bùng lên một cuộc tranh luận ồn ào, mà nói đúng hơn là các cuộc chiến trên các trang mạng xã hội giữa những quan điểm ủng hộ và phản đối Trang Hạ. Có lẽ truyền thông rất cần những câu nói “châm

ngòi” như phát ngôn của Trang Hạ, tuy nhiên với những người làm truyền thông có nhạy cảm giới thì đây cũng là cơ hội để các bạn có thể lồng ghép, đưa tinh thần của bình đẳng giới vào để làm dịu các quan điểm mà không làm mất đi tính tranh luận.

Trên thực tế, cơ hội này đã được tận dụng thế nào? Xung quanh sự kiện “đàn ông và con lợn”, nhóm bản tin đã tìm được một số bài về chủ đề này và thấy một vài điểm như sau:

🔥 Kịp thời đăng các bài chia sẻ thể hiện quan điểm giới công bằng, bình đẳng:

Bài chia sẻ khác của một độc giả nữ được đăng trên báo điện tử **Motthegioi ngày 12/3/2015** thể hiện quan điểm trung lập, người viết cho rằng hạnh phúc gia đình phải được gây dựng từ cả hai phía, người phụ nữ cũng cần biết cách tự trân trọng bản thân mình, và ngược lại đàn ông hãy coi việc chăm sóc gia đình là một quyền lợi, là cơ hội để vun đắp hạnh phúc cho chính cuộc sống của họ. Đây là một cách nghĩ mới phù hợp với thời nay và khuyến khích được sự chia sẻ công việc trong gia đình giữa phụ nữ và nam giới:

“...Tôi bảo, phụ nữ là ai? Phụ nữ là phái yếu, là những người sinh ra để được nâng niu, yêu thương, chứ không phải là người phục vụ. Vậy, phụ nữ có đi chợ, nấu cơm, dọn dẹp nhà cửa không? Vâng, tất nhiên là vâng, nhưng hãy làm vì các chị cảm thấy hạnh phúc vì điều đó, chứ không phải vì đó là “trách nhiệm của người vợ, người mẹ”. Nếu các chị chăm sóc gia đình với tất cả niềm hứng khởi của một người vợ, người mẹ thì điều đó thật đáng trân trọng. Nhưng nếu chăm chồng, chăm con chỉ vì “nghĩa vụ” thì các chị đã làm hỏng cả một gia đình? Tại sao? Vì các chị đã làm cho không khí gia đình trở nên mệt mỏi, khiến cho chồng, con các chị vừa nhận sự chăm sóc của các chị vừa ...stress. Và, tôi chắc rằng, không có người đàn ông nào đánh giá cao người vợ vừa làm việc nhà vừa “gào” lên “Trời ơi, sao đời tôi khổ thế này...bla...bla...bla...”. Nếu các chị không biết trân trọng bản thân mình, trách gì quý ông chồng không trân trọng các chị?

Thật ra thì, việc giúp vợ làm việc nhà không phải là nghĩa vụ của các đức ông chồng, mà chính là quyền lợi. Vì sao? Vì đó là lúc họ để lại hình ảnh gần gũi, đáng yêu cho những đứa con ghi nhớ. Là lúc họ thể hiện sức mạnh của người trụ cột gia đình, là lúc họ gắn kết tình cảm

gia đình một cách bền vững nhất. Thật ra, phụ nữ cũng rộng lượng lắm. Họ cũng đi làm, kiếm tiền như các quý ông, nhưng họ vẫn có thời gian đi chợ, nấu ăn, dọn dẹp nhà cửa. Họ chăm sóc chồng con với tình yêu vô điều kiện, không tính toán thiệt hơn. Nhưng nếu các anh giúp vợ một tay thì vợ các anh sẽ có thời gian chăm sóc bản thân hơn, sẽ giữ được bàn tay mềm mại để các anh cầm, sẽ giữ được sắc mặt tươi vui để các anh ngắm. Suy cho cùng, các anh giúp vợ cũng là giúp chính các anh có cuộc sống hạnh phúc thực sự.”

<http://motthegioi.vn/toi-lam-bao/viet-nhan-doc-bai-dan-ong-ve-nha-chi-an-tam-ngu-khac-gi-con-lon-cua-nha-van-trang-ha-163208.html>

Bài phỏng vấn nhân vật có tư tưởng cởi mở phù hợp với thời đại. Các câu trả lời của nhà văn Tâm Phan trong bài viết *Tâm Phan: Đàn ông “nổi khùng” với Trang Hạ* vì họ quen được phụ nữ nuông chiều được đăng trang điện tử **ngaynay.vn** ngày **16/3/2/15** rõ ràng và sắc bén khi phân tích thông điệp trong câu nói của Trang Hạ, nguyên nhân gây sốc trong cộng đồng. Ngoài ra, Tâm Phan cũng thể hiện quan điểm mới mẻ của chị về khuôn mẫu giới:

Bây giờ là thế kỷ 21 rồi và xu thế hiện nay là ai cũng có thể xây nhà và ai cũng có thể xây tổ ấm, không phân biệt giới tính. Quan điểm của Trang Hạ có thể đi ngược với thế kỷ 19-20 nhưng hoàn toàn “tự nhiên” trong thế kỷ 21. Tôi dùng từ “tự nhiên” là để chỉ một quan điểm bình thường, không có gì gây shock ở đây cả. Chỉ có những người vẫn mang tư tưởng cũ của thế kỷ trước mới bị shock thôi. Việc cào bằng mọi công việc dĩ nhiên sẽ ảnh hưởng đến hạnh phúc gia đình. Không có gì là tuyệt đối, kể cả sự bình đẳng. 2 người chung sống với nhau cần sự hòa hợp giống như một điệu nhảy, người này phải lùi một bước thì người kia mới tiến được một bước và ngược lại. Không thể kẻ một đường thẳng “anh phải làm những cái này, tôi phải làm những cái kia”. Như vậy không khác gì cái hợp đồng lao động.

<http://www.ngaynay.vn/Tam-Phan-Dan-ong-noi-khung-voi-Trang-Ha-vi-ho-quen-duoc-phu-nu-nuong-chieu-p269892.html>

🔥 Tuy nhiên hầu hết các bài viết chỉ nêu lên tính gay gắt, sự xung đột giữa hai giới, hoặc mô tả sự bức xúc của độc giả đối với nhà văn Trang Hạ mà không thể hiện quan điểm của người viết bài hoặc có ý kiến từ các chuyên gia

về giới.

Có thể thấy qua một số bài như:

Bài *Một con lợn viết thư phản pháo nhà văn Trang Hạ*, đăng trên báo điện tử Motthegioi.vn ngày 12/3/2015.

Bài *Đàn ông tranh cãi về phát ngôn khác gì con lợn của Trang Hạ* đăng trên 24h.com.vn ngày 12/3/2015

Bài *Đàn ông Việt nổi khùng vì phát ngôn con lợn của Trang Hạ* đăng trên vietnamnet.vn ngày 12/3/2015

Bài *Trang Hạ gây xôn xao với phát ngôn “... khác gì con lợn”* đăng trên doisongphapluat.com ngày 12/3/2015

Các bạn có thể tìm đọc ở các link dưới:

<http://motthegioi.vn/the-gioi-mang/the-gioi-@mot-con-lon-viet-thu-phan-phao-nha-van-trang-ha-163004.html>

<http://www.24h.com.vn/ban-tre-cuoc-song/dan-ong-tranh-cai-ve-phat-ngon-khac-gi-con-lon-cua-trang-ha-c64a695845.html>

<http://vietnamnet.vn/vn/doi-song/225254/dan-ong-viet-noi-khung-vi-phat-ngon--con-lon--cua-trang-ha.html>

<http://www.doisongphapluat.com/gia-dinh/trang-ha-gay-xon-xao-voi-phat-ngon-khac-gi-con-lon-a87179.html>

🔥 Bài viết thể hiện quan điểm truyền thống, khuôn mẫu giới:

“...Cá nhân tôi cũng được nuôi dạy theo kiểu cổ điển, tôi không thích người đàn ông của mình làm những việc nhỏ nhặt trong gia đình. Tôi thích đàn ông để làm những việc lớn, là nơi cho mình nương tựa, bảo ban mình, cho mình cảm giác nể phục...”

Tuy nguyên tắc là phải trích nguyên văn lời của nhân vật, người viết có nhạy cảm giới có thể đặt câu hỏi ngược lại hoặc có thể phân tích thêm để độc giả có thể hiểu rằng đó chỉ là quan điểm riêng của nhân vật, và người đàn ông trong hình ảnh làm việc nhà, những việc nhỏ nhặt vẫn rất đẹp, quan điểm của nhân vật chỉ giống như là sở thích của mỗi người, tương tự như có người thích mẫu đàn ông thư sinh thì có người lại thích mẫu đàn ông phong trần, bụi bặm...và tùy vào mỗi người mà họ có những vẻ đẹp khác nhau... Việc phân

tích thêm trong những trường hợp như trên khá quan trọng để tránh việc quan điểm của nhân vật vô tình lại trở thành định kiến khiến khuôn mẫu giới “đàn ông phải làm việc lớn” càng bị đóng đinh vào tâm trí độc giả.

<http://m.danviet.vn/gia-dinh/mc-my-linh-3-thuc-te-dang-buon-tu-cau-chuyen-con-lon-556702.html>

Khi có một sự kiện nào đó gây xôn xao dư luận như trường hợp câu nói của Trang Hạ cũng là lúc truyền thông có một cơ hội lớn để bàn về bình đẳng giới tuy nhiên các bài viết cho thấy sự nửa vời, không rõ ràng, không giúp độc giả nhìn rõ thấy rõ thông điệp thực sự của câu nói. Các bài viết chỉ đạt được tính tranh luận, gây ra một cuộc chiến trên mạng xã hội nhiều hơn là thông điệp truyền thông mang tính xã hội. Trong trường hợp này, truyền thông hoàn toàn có thể tạo nhiều các bài như bài phỏng vấn nhà văn Tâm Phan hoặc những chuyên gia về giới, các nhà tâm lý, hoặc những người làm công tác xã hội... Tiếc là những bài phỏng vấn như vậy còn khá hạn chế.

II - CA NGỢI HAY KHẮC SÂU ĐỊNH KIẾN

Ngày 8/3 là ngày tôn vinh phụ nữ, nói về bình đẳng giới nhưng cũng vô tình có thể là dịp để định kiến giới len lỏi vào các bài viết tưởng chừng như là đang ca ngợi.

Trong một bài viết mới đây được đăng ngày 7/3 trên báo điện tử tienphong.vn với tên gọi “Chuyện sếp nữ làm osin”. Ngay từ tiêu đề bài báo đã thể hiện định kiến sâu sắc đối với phụ nữ, bài viết này muốn ca ngợi những người phụ nữ tài năng trong kinh doanh nhưng không hề quên nghĩa vụ và trách nhiệm chăm sóc gia đình. Quan niệm về hình mẫu lý tưởng này đã khiến không ít các bài báo “cố gắng” xây dựng hình người phụ nữ hoàn hảo phải là người kinh doanh giỏi và giỏi việc nhà. Chăm sóc gia đình là trách nhiệm của bất kỳ ai, dù là chồng hay vợ, tuy nhiên theo cách viết này thì độc giả sẽ hiểu rằng đó là trách nhiệm và nghĩa vụ của riêng phụ nữ. Cách xây dựng hình ảnh như vậy buộc phụ nữ chỉ dám chọn gia đình hoặc nếu chọn cả hai việc thì phải cố gắng làm thật tốt mà không dám yêu cầu sự hỗ trợ từ phía người chồng hay người thân khác.

“Sợ hãi là gốc rễ của nhiều rào cản mà phụ nữ phải vượt qua. Sợ không được yêu quý. Sợ đưa ra lựa chọn sai lầm. Sợ thu hút sự chú ý không tốt. Sợ mình vươn xa quá. Sợ bị người ta đánh giá. Sợ thất bại. Và nỗi sợ lớn nhất: sợ là một người mẹ/vợ/con không tốt.

Không sợ hãi, phụ nữ có thể theo đuổi để thành công trong sự nghiệp và trong đời sống - tự do chọn một trong hai, hay cả hai.”

Trích “Khoảng trống tham vọng lãnh đạo - Dẫn thân - Sheryl Sandberg

Ở đoạn viết về chị Đoàn Thị Bích Ngọc, Giám đốc hãng thời trang Canifa, tác giả thêm một đoạn giải thích về người mẹ chồng của chị như một tấm gương phụ nữ biết hy

sinh vì chồng vì con. Cách giải thích này cũng đang truyền một thông điệp rằng phụ nữ phải là người hy sinh để “giữ lửa” thì gia đình mới hạnh phúc.

Với chị Ngọc, phía sau sự thành công của mình là sự ủng hộ của cả hai gia đình nội ngoại mà đặc biệt là mẹ chồng - một kỹ sư xây dựng bỏ qua tất mọi cơ hội nghề nghiệp luôn làm phó cho các lãnh đạo tại cơ quan, dành thời gian “giữ lửa” cho gia đình để chồng con có cơ hội thăng tiến.

Các từ ngữ trong bài viết cũng hàm chứa định kiến giới như: phụ nữ mà đi công tác dài ngày là có tội với gia đình, trong khi thực tế thì nam hay nữ dù xa nhà lâu cũng đều cần phải bù đắp cho gia đình. Nấu ăn là một sở thích và có thể là cách nhân vật muốn gắn kết gia đình hơn sau những chuyến công tác xa, tuy nhiên việc dùng từ “chuộc lỗi” lại làm người đọc hình dung người phụ nữ đi công tác nhiều ngày là người có tội với gia đình. Người đọc cũng có thể tự liên hệ tới việc phụ nữ nấu ăn như là một nghĩa vụ phụ nữ phải làm. *Yêu thích công việc nấu nướng và có rất nhiều món tử như cháo ếch Singapore, cháo lươn Nghệ An, cháo cá, bún ốc chị Ngọc thường nấu vào những ngày nghỉ cuối tuần hay sau những chuyến công tác dài như là “chuộc lỗi” với gia đình.*

Khuôn mẫu giới còn thể hiện một cách tinh vi trong đoạn viết:

Sinh 2 con trai nên chị Ngọc rất ý thức việc giáo dục toàn diện cho các con, ví dụ như khi cho 2 con đi học nấu ăn thì cả chị Ngọc và ông xã cùng hộ tống các con đến lớp học, cùng quan sát và tìm hiểu các bài tập của con. Từ đó, khi về nhà... Chị Ngọc sẽ đưa con đi chợ, chọn đồ và cùng nhau thực hành...

Đọc đoạn viết trên người đọc có thể hiểu là nếu chị Ngọc có con gái, thì các con trai của chị không phải học nấu ăn. Nếu ở đoạn trên tác giả viết “*Chị Ngọc luôn giáo dục toàn diện cho các con, ví dụ như khi cho 2 con trai đi học nấu ăn ...*” thì sẽ thể hiện được sự nhạy cảm giới của người viết hơn.

Ở đoạn viết về bà Mai Kiều Liên, chủ tịch HĐQT kiêm tổng giám đốc Vinamilk, thật tiếc tác giả vẫn thể hiện định kiến giới khi vô tình làm giảm giá trị của người phụ nữ quyền lực này bằng cách gọi chị là “osin” trong khi nội dung cho thấy tại gia đình chị, mọi thành viên đều chia sẻ việc nhà, nếu đã vậy thì mỗi cá nhân đều là một nhân tố vun đắp gia đình sao chỉ có phụ nữ lại bị coi là osin?

Nữ doanh nhân quyền lực châu Á làm “osin”

Ít ai ngờ, bà Mai Kiều Liên, Chủ

tịch HĐQT kiêm Tổng giám đốc Vinamilk - được tạp chí Forber bình chọn là một trong những nữ doanh nhân quyền lực nhất châu Á - khi về nhà lại là “Ôsin” xịn của gia đình.

Một ngày của bà cũng bắt đầu từ 8h sáng tới 5 giờ chiều như bao nhân viên khác. Nhà bà không thuê giúp việc. Tất cả các thành viên đều tham gia vào công việc gia đình.

Bà Liên tâm sự: “Gia đình tôi rất bình thường. Tôi và ông xã là bạn học từ hồi phổ thông. Tôi có hai con, con thứ nhất là bác sĩ chuyên về nhi, đang học sau tiến sĩ bên Mỹ. Con thứ hai học về ngành tài chính, đã tốt nghiệp và đi làm mấy năm rồi. chồng tôi cũng có thể nấu cơm, tôi lau nhà rất vui vẻ, thoải mái”.

Vẫn thể hiện định kiến ở đoạn ca ngợi người phụ nữ tài năng cuối: Bà Mai Thanh - Tổng Giám đốc Công ty Cổ phần Cơ Điện lạnh REE, tác giả viết:

Thế nhưng, ít ai nghĩ rằng người phụ nữ vốn “không đi nhẹ nói khẽ” trên thương trường này lại quan niệm về vai trò của người phụ nữ trong gia đình hết sức truyền thống.

“Dù thành đạt thế nào đi nữa thì người phụ nữ vẫn là người vợ, người mẹ và hãy biết trân trọng mỗi sự

chia sẻ từ người đàn ông của mình” - bà Mai Thanh chiêm ngẫm.

<http://www.tienphong.vn/xa-hoi/chuyen-sep-nu-lam-osin-830006.tpo>

<http://tintuonline.com.vn/vn/go-ccuasep/20150307114623686/chuyen-sep-nu-lam-osin.html>

Qua toàn bộ bài báo trên, một lần nữa chúng ta lại thấy người phụ nữ “giỏi việc nước/việc làm kinh tế, đảm việc nhà” luôn là mẫu phụ nữ đáng được ca ngợi. Sẽ là rất lý tưởng nếu người phụ nữ thành công ở cả hai lĩnh vực với sự giúp đỡ từ các thành viên khác trong gia đình. Tuy nhiên cách thể hiện câu từ của bài viết chỉ cho thấy việc những lãnh đạo nữ này dù thành công đến mấy, tại gia đình các chị vẫn không vượt qua được trách nhiệm của một người nội trợ. Ở mỗi một nhân vật, người viết đều đưa ra các chi tiết thể hiện sự đảm đang của họ trong việc nhà để tưởng chừng như là để tán dương họ nhưng thực chất lại đặt lên vai những người phụ nữ nhiều gánh nặng hơn. Để kết thúc bản tin này, xin trích lời bà Tôn Nữ Thị Ninh trong “Lời khen chết người dành cho chị em” đăng ngày 7/3 trên báo điện tử Vietnamnet:

“Năm 2013 tôi có tổ chức một bàn

tròn chủ đề ‘Bức trần vô hình’ về những cản trở, hạn chế sự vươn lên của phụ nữ, không chỉ trong chính trị mà cả kinh tế, ngoại hình. Lúc đó mọi người bình luận xung quanh khẩu hiệu truyền thống ‘giỏi việc nước đảm việc nhà’.

Tôi cho rằng khẩu hiệu ấy đã lỗi thời, đưa ra cách đây mấy chục năm trước thống nhất thì có ý nghĩa. Đến nay mà vẫn cứ nguyên xi khẩu hiệu đó thì không phù hợp. Một ông GS nói nửa đùa, nửa thật: “toàn dân, toàn quân giỏi việc nước đảm việc nhà”, cả nam và nữ, mới là công bằng. Chứ ‘giỏi việc nước đảm việc nhà’ là một lời khen chết người. Khen phụ nữ, nhưng trên thực tế là đặt một gánh nặng kinh khủng lên vai họ.”

Có rất nhiều cách để ca ngợi phụ nữ, khi “giỏi việc nước, đảm việc nhà” đã không còn mới mẻ, hoặc đã trở thành mô típ được nhắc tới khá nhiều, phải chăng những người viết hoàn toàn có thể ngợi ca những khía cạnh khác của phụ nữ như những nữ khoa học, nữ nghị sĩ đã làm được gì hay cống hiến gì cho sự phát triển của xã hội? Hay bên cạnh những người phụ nữ thành đạt là sự đóng góp và ủng hộ của những người đàn ông/người bạn đời của họ ra sao?...Rất mong những chia sẻ trong bản tin số này sẽ giúp các bạn có thêm góc nhìn khi muốn viết các bài ca ngợi phụ nữ mà không vô tình khắc sâu thêm định kiến giới.

Liên hệ:

Xin vui lòng gửi phản hồi hoặc đăng ký nhận bản tin theo địa chỉ:

Chị Phạm Phương Lê - Cán bộ dự án “Giới và Truyền thông” của CSAGA
- OXFAM

Điện thoại: 0986 998 637

Email: phuongle@csaga.org.vn

HOTLINE

Cung cấp các thông tin về bạo lực giới
cho các nhà báo, cán bộ xã hội

(04) 3 775 9333